544.

Alle Nulin

1/

544

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Johanna Norlin.

Johanna Norlin är född den 9/8 1865 i Andrarum. Hennes far, Johan Sjölin, arrenderade en gård i Andrarums by. Johan Sjölin var intresserad för allt gammalt. Alltid under de långa vinterkvällarna berättade han gamla historier och sjöng gamla folkvisor för barnen. Han i sin tur hade hört mycket av sin farmor, som var mycket ihågkommen.

2.

Sk. Albo hd.
Andrarum
Fru Johanna Norlin.

Uppteckad av
Olle Thulin
Aug. 1928.

544

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Majvisan.

Sjungen iAndrarum kringliggande byar ännu år 1928.

God afton ni, som hemma är
maj är välkommen.
Förlåt oss om vi väcker er
sommaren är så ljuvlig för ungdomen.

1. Ack ljuvlig tid
när trän på marken bära frukt
och blad ock blommor giva lukt
ack ljuvlig tid.
När fåglaskogenkvittrar var på sitt
sätt lovsjunga Gud.
Ock blad ock blommor tittra
ock bergen giva ljud.

2. När vid vår-tid
i lundar ängar skog ock mark
från en till annan ljuvlig park
i ro ock frid.
Få leva ock få höra en ljuvlig sång
med klar musik.

Majvisan. forts.

2. Den hörs av intet öra, denhonm varit lik.

544

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

3. När apel bär
med allehanda ljuvlig frukt
med härlig smak, begaglig lukt
oss växer här.
När källavattnet rinner
så klart, som vore det kristall.
Ockman för solen finner
ett sken i djupan dal.

4. Ack ljuvlig tid
är det ej lust att leva här,
när man är fri från allt besvär.
Ack ljuvlig tid.
Men det bär grannt oss märka,
att döden alla gästa skall
kan det ej ängslan verka
och ända glädjen all.

5. Betänk det väl,
hur kort den lusten vara må,
som kan så snart en ända få.
Betänk det väl.
I dag är man en herre
i morgon är man kall imull.
De större med de smärre
de falla i all stund.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Majvisan forts.

6. Rikedom och ståt
och annat som här glindra må
men intet annat passa på
än grannlåt.
Men döden gör dem lika
igenom sina skarpa skott
båd fattiga och rika
Han tar dem alla bort.

7. Jag ej förstår
vad herrlighet och fröjd försann
man här i världen finna kan.
Jag ej förstår.
Men Himmelen allena
den evig är och vara skall
det står oss ej till mera,
ty där finns glädjen all.

8. Där hörs ej gråt,
ej hunger, pest och dyran tid,
ej krig och örlig fäkt och strid,
ej klagolåt.
Ty där finns fröjd och gamman
i himlens höjd bland änglars här
det gör Gud allesammans,
som tro uppå hans son.

9. Ack himlens höjd,
där portar utav pärlor är
grundvalar stenar, kärr och skär.

Majvisan forts.

9. ack himlens höjd.
Är jag av sorg betagen
så gläds jag, när jag tänker på
den glädje, fröjd och gamman
Guds barn de skola få.

10. Ett ljuvligt stånd
där Herrens hus och tempel är,
och sol ochmåne lysa där.
Ett ljuvligt stånd.
Där livsens vin det klara
för Gud och Lammet rinna må
och livsens träd de rara
uppå dess gator stå.

11. Lev alltid så,
att du må denna lust och fröjd
få engång nå i himlens höjd.
Lev alltid så.
Ej någon ro vi finna
på denna usla världens torg
vår sista levnadstimma
är idel nöd och sorg.

12. Förlåt vår synd
o. store Gud ochfader huld
för din Sons död och pina skull.
Förlåt vår synd.
Och hjälp oss med din anda
att vi från denna jämmerdal
må vandra till det landet
som är din fröjdesal.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Majvisan forts.

God natt och tack ska folket ha,
Maj är välkommen.
Ty gåvan den var redet bra,
Sommaren är så ljuvlig för ungdomen.

Nu lyfter vi alla på vår hatt
Maj är välkommen.
och önskar eder en god natt,
Sommaren är så ljuvlig för ungdomen.

Sk. Albo hd.
Andrarum
Johanna Norlin.

Upptecknat av
Olle Thulin
Juli 1928.

7.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

544

Dräktskicket.

På vintern buro kvinnorna skinklockor.Den räckte bara till knäna och sen var den ökad med två lister,en röd och en grön ell. blå.De gamla kallade kjolen för knäppa och de säga ofta ännu:Tag hit min knäppa.Fru Norlin tror att det uttrycket lever kvar sedan den danska tiden.Skört och klocka användes om vartannat utan någon skillnad.När livet var av vadmal kallades det tröja,när det var av skin för päls.Kvinnorna hade aldrig mer än en kjol åt gången.Deras linntyg voro tjocka och grova,så bara det var mer än allt ,som kvinnorna ha i våra dagar. På tröjan var det långa armarmed stickade veck. Tröjan knäpptes med silverknappar. Det var den vanliga svansatröjan.

Skräddaren sydde alla kläder.Skräddaren med sina gesseller flyttade från gård till gård.De hade visst för varje dräkt de sydde men dessutom mat och logi.Borta i Bertilstorp bodde Truls

Dräktskicket forts.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

544

skräddare,han hade fyra gesäller. Sömmerskor började ej sin veksamhet förrän på 80-talet.Sista året Truls skräddare var ute och sydde hade han maskin med sig.Den var enGrover Baker och antagligen år1873.

Pågarna gingo i "slum"(en klädning) tills de vore en 3 - 4 år,då de fingo byxor.

Sk. Albo hd.
Andrarum
Johanna Norlin.

Upptecknat av
Olle Thulin
Juli 1928.

99

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

544

Dräktskicket.

En gång kom kungen till Christinehof och allt folket skulle välkomna honom. Johanna Norlins mormor var med. Kvinnorna voro då klädda i gröna vadmalskjolar. Den var veckad baktill och i siderna. De buro ett löst liv. Livet var av mörkt vadmal, kring hals och armar var det garnerat med siden. Inga armar i livet utan stora broderade armar i linnetyget. De buro klut. Kring midjan hade de ett brett pringlat sammetsband.

1010

Sk. Albo hd.
Andrarum
Fru Johanna Norlin.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Upptecknad av
Olle Thulin
Juli 1928.

544

"Famna kulle".

Sagnen om Famna Kulle

Famna kulle ligger nedanför Kyrkan. Där bodde trollfolk. En gång långt tillbaka i tiden hade de tagit ett barn från kristna människor och uppfostrat.

En morgon skulle prästens dräng här i Andrarum gå ner i hagen och hämta hästarna. Han fick då se den bergtagna flickan, som då var ganska stor. Drängen sade då: "God morgon min fästmö lilla, har du sett mina hästar." – "Ja därborta", svarade flickan och pekade med handen. Detta upprepades flera morgnar. Och en morgon

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

sade flickan: "Nu har du kallat mig fästmö tre gånger, så nu för du också hålla ditt löfte och gifta dig med mig." — "Det kan jag inte, jag är alltför fattig," svarade drängen. Då han kom hem, berättade han allsammans för prästen. Prästen tyckte, det var mycket dumt av drängen, men hade han kallat henne fästmö, så måste han hålla det, om flickan ville låta döpa sig och antaga den kristna läran. Det var den bergtagna flickan med på, och hon fick tjänst å prästgården under vintern, och prästen undervisade henne. På våren vigde prästen dem och hjälpte dem, så att de kunde arrendera Smedgården i Andarums by. Men de voro rysligt fattiga och hade mycket svårt att klara sig, ty flickan hade ju ingenting alls med sig. Ofta sade

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

han: "Hade du haft något, då vi gifte oss, hade vi ej behöft vara så fattiga". Och han var mycket stygg mot henne. En dag sade han till honom: "Vi måste gå hem, men du måste lova tiga hela tiden." Då de kommo till Tamna kulle, gick hon in i berget. När hon kom ut igen, hade hon en liten kaka bröd och några furuspåner i förklädet. De gingo tigande hem till gården och lade sig. På morgonen då de vaknade, var det ej furuspåner i förklädet utan rent guld. Så blevo de rika på en gång. — En dag skulle han sko en häst och bad henne hålla upp. Men när han skulle fästa skon, passade den ej. Den var för stor. Han försökte göra den mindre, men det gick ej. Då bad hon få den och kramade ihop den med bara händerna, så att den passade. Han blev då förvå-

544

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

nad och sade: "Det är besynnerligt, att du, som är så mycket starkare än jag, likväl lagit mot stryk av mej." – "Jag hade ingen rättighet att försvara mej, men nu då jag varit hemma och fått bröd, så är det annorlunda. — De levde länge och fingo flera barn. En ättling bodde senare på Smedgården. Han var stor och stark som en jätte och kallades Ola smed. När Ola smed började hala på bystämman eller på gillena lego alla, och alltid blev det, som han ville. Men det var en mycket rättvis och förståndig man. En gång yttrade han: "Ja, det var farmor, som ej hade någon släkt, och som ingen visste, varifrån hon var kommen." Ola smed blev 90 år gammal, och de sista åren var han litet sinnesrubbad. Alla släktingarna till

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Ola Smed voro kända som mycket starka och sega människor, men så voro de också släkt med brollen på Famna kulle.

Då nuvarande arrendatorn på Smedgården, som är av en helt annan släkt, Nils Persson år 1906 rev den gamla gården inträffade en egendomlig händelse. Då den nya gården var färdigbygd, och man höll på att flytta dit, försvann en liten treårig son. Sonen var ute och åkte med fadern, som flyttade möbler till det nybyggda huset. Plötsligt var han försvunnen och stod ej till att finna. Det blev skallgång, och 200 man voro ute men förgäves. Nils Persson reste då och frågade en spåkunna, men hon kunde ingenting säga ej heller en andra spåkunna. Slutligen for han till en spåkunna nere vid Lövestad. Den-

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

na kvinnan sade: "Pågen ligger öster om gården ej långt från kyrkan. Men ni hitta honom ej, förrän det blivit själringt."
Nils Persson berättade detta för kyrkoherde Holm, som var i Andrarum då, och Holm sade: "Jag får ej låta ringa, förrän det är bevisat att han är död, men tror ni det hjälper så ring själv". Detta var på en söndagsförmiddag. Nils Persson gick upp i tornet och klämtade med den lilla klocken. Två timmar senare hittade två man, som voro ute och letade, pågen vid en liten källa nedanför kyrkan. Huvudet låg i vatten. Pågen hade nu varit borta tio dagar, och folk påstår bestämt, att han ej kunnat ligga vid källan hela tiden. Han var ej förvandlad alls, och en gumma hade dagligen gått förbi källan. Man tror

544

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

att han varit hos trollen på Tamna kulle.
Det var ett offer, som krävdes, då den
gamla Smedgården revs.

Sk. Albo hd.
Andrarum
Fru Johanna Norlin.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Uppteckad av
Olle Thulin
Juli 1928.

Vaggevisor.

Vaggvisor.

" Nu ska vi sjunga en liten sång
om den lille katten.
Han sprang efter svansen sin
men fick inte fatt'en.
Visan är vacker och inte lång,
och därför sjunger vi den än en gång
om den lille katten"

#

" Anna hade en liten gullvagn,
i den så ville hon åka.
Hästarna voro bara små lamm
och kuskarna voro små prägar.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Anna, hon skratta, och hon var så glad,
för hon skulle ut och åka."

"Men en gång en källa flöt
förbi en skyl i rågen.
Kom en liten flicka dit
såg sin bild i vågen.
Bäst hon såg sin bild däri
uti källan klar och fri,
bäst hon inte såg den."

544

Sk. Albo hd.
Andrarum
Fru Johanna Norlin.

LUNDS UNIV. LKMINNESARKIV

Uppteckna av
Olle Thulin
Juli 1928.

acc nr 544

Frun under Andrarums kyrka.

En kväll kom en fin fru fram till elden och värmde sig mere vid alunbruket. Eldaren, som genast såg, att det ej var någon vanligt fru, frågade henne, om hon inte vore mycket rik. Men hon svarade då, att hennes syster, som bodde i silvergruvan under Andrarums kyrka, var mycket rikare. Själv bodde hon i gruvan vid Höganäs.

Alla gruvor ägdes av ett vanligen kvinnligt väsen, som människorna måste söka få vänligt stämd.

Frun under Andrarums kyrka

Sk. Albo hd.
Andrarum
Fru Johanna Norlin.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Uppteckna av
Olle Thulin
Juli 1928.

Skaumannen.

Skaumannen gick ofta in i stugorna och lade sig och vilade sig. Nere i sjöhuset sa gumman en kväll till döserna: "Nu måste vi tända och börja arbeta". Då skaumannen, som låg i stugan, hörde detta, reste han sig och försvann. Han var så lång att han räckte över 2 stora bankar. Han var mycket beskedlig och gjorde aldrig folk något förfret.

Skaumannen

Sk. Albo hd.
Andrarum
Fru Johanna Norlin.

Upptecknad av
Olle Thulin
Juli 1928.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Gamla Påskbruk.

Skärtorsdagsmorgon skulle käringarna, som ville till Blåkulla på kvällen, göra sig i ordning. De skulle se om sina kläder, tvätta sig och göra sig riktigt fina. Skorna skulle vara nysmorda. På kvällen bar det sen iväg på en kvast till Blåkulla.

En skräddare var hos en käring, och då hon började smörja skorna och göra sig i ordning för blåkullafärden, ville också han med för att se hur det gick till. På kvällen gav sig käringen väg genom skorstenen och sa då: "Rätt upp och rätt ut till Blåkulla hus". Skräddaren,

som skulle säga detsamma, hörde fel och sade istället: "Rätt opp och rätt ner till dan skin ljus." Han kom inte längre än till skorstenen.

Långfredagsmorgon skulle alla även bläkullakäringarna gå i kyrkan. Den som då hade 9 rågkorn under tungan, som gått hela ~~tide~~ genom kvarnen och ej gått sönder, då brödet skurits, kunde se, vilka som voro trolltkäringar, och som varit hos skam under natten.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Sk. Albo hd.
Andrarum
Fru Johanna Norlin.

Uppteckade av
Olle Thulin
Juli 1928.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Gamla Jullekar.

Under de dagar julhalmen låg inne, lekte man i den. En stod mitt på golvet och hade en krågro i handen. Ten krågro några (3-5) runt rummet. Han i mitten skulle se efter att alla följde vägarna och ej krågro tvärs över golvet. De som krågro efter ropade "Markus" och den som var framför svarade "ja". Då ropade den andre: "Akta dej för dask". Och sen krågro de på, allt vad de orkade. Den, som fick en dask, fick gå ur och den, som blev sist kvar, blev separe och fick nästa gång stå i mitten som domare.

Jullekar.

Ko Blacken. En rund stång lades upp på två stolar, som stogo ett stycke från varandra. En skulle sedan sätta sig på stången med benen på stången (ej gränsle). Han (ev. hon) hade en käpp i händerna, med vilken han skulle slå på båda sidor om stången varannan gång på varje sida. Man skulle slå sexton gånger på var sida, ty Blacken hade trettiotvå söm.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Trä nålen. Man skulle sitta på tråkulan, som fanns på den gamla betsmaten, och trä en synål.

Sk. Albo hd.
Andrarum
Fru Johanna Norlin.

Uppteckade av
Olle Thulin
Juli 1928.

25
25

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

544

Gamla Lekar.

Lekar med nötter. Ta nötter i handen hur många som helst och så säga till någon: "Här bor nötter inne." Den andre svarar då: "Dem vill jag vinna, så sannt du har den eller den här" och så säger han "udda" eller ~~jämn~~ "para". Gissade han rätt, fick han nötterna, annars fick han ge lika många, som fanno i handen. Lekar.

En lek med nötter. Taga nötter i händerna och så säga: "Alla göingar i dammen. Hur många är det?" Gissade då den andre rätt, fick han dem, annars fick han lägga till, vad som ~~fehade~~ skulde.

Gissa räv. Man gjorde ett djur av nötterna på bordet. Tre nötter till huvud, tre till hals, fyra till vart ben, tre till varje fot, tolv till ryggrad och tolv till svans. En i sällskapet skulle sedan peka på nötterna börja på första i huvudet och sen fortsätta till sista i svansen. En annan, som var vänd från bordet, skulle var gång den förste pekade på en nöt och sa: "Gissa" svara "Huvud", "Hals" o.s.v. Det hela skulle gå fort. Svarade han rätt hela tiden, fick han "räven", annars fick han plikta ett visst antal nötter.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Hålla nötter i handen och säga till någon: "God afton min vän. På torget träffas vi igen. Hur dags?" Den andre svarar då ett klockslag, t.ex. "Klockan 10". Fanns det då 10 nötter i handen fick han dem annars fick han lägga till vad som skulle.

Sk. Albo hd.
Andrarum
Fru Johanna Norlin.

Uppteckad av
Olle Thulin
Juli 1928.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

27
27

544

Spinnvisa.

Spinnvisa.

1. "Rocken snurrar, lampan brinner
vinterkällen är så lång
men lik en rök, som snart försvinner
under munterhet och sång.

2. Veckans dagar är ej många.
Söndag blir det snart igen.
Då ska jag till kyrkan gånga
träffa där min kåre vän.

3. Det skall bliva roligt,
när som gudtjänsten är slut,
kommer han till mig förtroligt
där vi möte stämt förut.

28

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

544

4. Hälsar först på mig förlägen,
frågar sedan, om jag vill
göra sällskap hem på vägen,
och jag svarar ja därtill.

5. Hand i hand vi troget vandra
tala om vad nytt, som hänt,
sen vi sågo sist varandra
och den saknad, som vi känt.

6. Stanna socken, förbi är kvällen,
Slockna lampan, det är natt.
Gömd i sängen under fällen
drömmer om en hjärteskatt."

En tiden tratt efter var vers.

Sk. Albo hd.
Andrarum
Fru Johanna Norlin.

Uppteckad av
Olle Thulin
Juli 1928.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Gåtor.

Gåtor.

Två visa skyn, två visa byn, fyra dängandes, fyra hängandes och en slaskar bak efter.

Det är en ko.

Ett litet land varken vatten eller sand varken sinne eller minnesten när du är därinne.

Det är en spegel.

Två brunbattingar, fyra tuberlattingar, en svisvas och en bröbuss.

Det är en karl, som tar pisk i handen och kör en vagn med två stuter för.

Vad är det som äter och äter och aldrig blir mätt? Det är en brödkniv.